

in bodo še jasnejše pokazala v bližnji bodočnosti.

Ne mislim tukaj obširno razpravljati, kajera tovarišica je boljša v šoli omožena ali samska, kakor so o tem brezplodno razpravljale naše tovarišice same svoj čas. Vem, da marsikatera učiteljica-mati nadkriljuje svoje samske sotovarišice, gotovo pa je resnica tudi nasprotno. Na kateri strani je premoč, to bi mogla pokazati le natančna in docela nepristranska izvedena statistika v tem oziru. In še kljub temu bi se ne mogli prav zanesti na njo, ker pride pri tem še mnogo drugih momentov v poštev. Povdariti le hočem staro resnico, da je dvema gospodoma težko služiti. Da nekateri celo trdijo, da je to nemogoče. Ali je prikrasjen eden, ali drugi: često pa tudi oba. To resnico občutijo prej ali slej vse omožene učiteljice.

Naše cenjene tovarišice stoje danes v kurzu za moštve zelo visoko, kar jim odkrito privoščimo. Saj vemo, da so stale preje v tem oziru precej nizko, čemur so bile krive razmere. Na vsak način pa ni pognalo tega kurza na tako višino samo delstvo odpraviljenje celibata, ampak v precejšnji meri njihove razmeroma ugodne plače. Pri sklepanju zakonov so pri moških že od nekdaj imele važno besedo, čimprej razmere. Gotovo nima v sedanjih materialističnih dobi nič manjše. Vsak ne more dobiti milijonarke za ženo in praktični ženini izračunajo, da odgovarja zaslužek žene-učiteljice letni renti $\frac{3}{4}$ milijona kron. Zato je pri marsikateremu ženinu deviza: ali prav bogato nevesto, ali pa učiteljico. Ako pa taki, samo iz materialističnih ozirih sklenjeni zakoni prineso tudi srečo, je seveda veliko vprašanje.

Nadalje ne smemo pozabiti starega pregovora, ki hrani dokaj resnice v sebi, da je ljubezen — slepa. Zaljubljenec si slika zakon v tako lepih in rožnatih barvah, da je pozneje ves razočaran, ko stoji čisto na s cvetjem posuti cesti na bodeč trn. Koliko bi se jih rado vrnilo pozneje s te poti, kjer najdejo več trnja nego cvetja a ni mogoče.

Našega res težkega poklica — če ga vesno izpolnimo v šoli in zunaj nje — lajki ne poznajo: tudi inteligentni ga vedo le redkokdaj prav ceniti in upoštevati. In kje naj najde učiteljica-žena in mati pobude za svoj poklic in razumevanja, ako ne pri soprogu? To deistvo rodi mnogo zla. Tako razumevanje pa more dobiti samo pri možu, ki ima isti poklic in iste težnje. Nikoli pa ne pri lajku. Mož in žena, oba učitelja, se podpirata drug drugega v izvrševanju poklica in tako se da še dosti dobro premostiti vrzel dolžnosti, ki kličejo učiteljico v šolo in družina na dom. Že v tem slučaju pa mora biti žena-učiteljica res človek in pol, da zadosti svojim nalogam v šoli in doma. Kaj pa šele pri možu lajku!

Mnogo težkoč imajo oblasti že sedaj — poslej jih bode pa še neprimerno več — namestitvijo omoženih učiteljic, zlasti tistih, ki se poročajo že preje, predno imajo stalno mesto. Čudim se, da ni v tem oziru posegla nobena tovarišica v plemenito tovarišev Potočnika in Fakina o nastavitvah. Mlade, z javnimi nameščenci poročene učiteljice reflektirajo redvsem na boljše mesta v trgih in mestih, ker imajo ondi svoje može. Te se ne bodo sklicevale na svojo kvalifikacijo in službeno dobo, ampak glavni argument bode zakon in mož. Ako jim oblast ne ugodí, ne bode prav za nje. Ako jim pa ugodí, bodo pa s tem občutno prizadete tovarišice zunaj na deželi, ker niso bile tako srečne da bi že izprva dobile dobro službo s priliko da se lahko omože. Radi tega bodo zakoni še pomnožili pritiskanje kljuk in osebo protekcijo in nima mnogo pomena ustanavljati načela o nastanitvah.

Še marsikaj bi se dalo omeniti, a za danes naj zadostujejo te misli. Ta zadeva je velike važnosti za bodočnost šole in našega stanu ter se mora rešiti po vsestranskem preudarku. Vsekakor je naredba št. 437 z dne 5. maja 1919 v sedanjih obliki v celoti preurajena in na škodo šoli in učiteljstvu. Do tega sklepa me je privedlo mnogo razmišljanja o tej stvari, razni razgovori s treznomiselnimi tovariši in tovarišicami ter lastno opazovanje. Nikakor pa ne kakršenkoli osebni ali srankarski interes. Naše najvišje načelo bodi vedno — to povdarjam še enkrat — dobrbit šole in učiteljstva.

Moje osebno stališče bi združil v sledeče stavke:

1. Učiteljicam z nestalnim mestom naj ne bode dovoljeno se poročiti.

2. Tudi ni sklepati zakonov tedaj, ako zaročenca oba ne živita stalno v enem in istem kraju.

3. Za sklepanje zakonov učiteljic z lajki, naj da dovoljenje višja šolska oblast od slučaja do slučaja.

4. Učiteljicam, ki imajo že neko dobo službeno dobo in se hočejo poročiti izven stanu ter bi bili pomisleki, da bi bil tak zakon v dobrobit šole in učiteljstva, naj se izplača primerno visoka odpravnina.

TIT GRČAR:

Deška ročna dela.

Od dosedaj izraženih mnenj glede deških ročnih del sta mi ugajala dva članka: prvi in v predzadnjem »Tovarišu« To ni pravzaprav nov predmet na ljudski šoli, le poučevanje istega ni bilo vedno praktičnega pomena. Zdi se mi torej neobhodno potrebno, da o tem predmetu temeljito razpravljamo.

Moje mnenje je sledeče:

Deška ročna dela smatram na deželi za praktični pouk kmetijstva, t. j. o lepem vremenu delo na šolskem vrtu, o slabem naprava in poprava kmetijskega orodja. Prvo bi bilo združiti z uro, ki je odvzeta po naredbi prirodnoznanstvenemu pouku za kmetijski pouk. Ura iz prirodnoznanstva ne zadostuje tedensko za praktični pouk v kmetijstvu. V tej uri more učitelj le sam pokazati delo na šolskem vrtu. V prihodnji k tej priključeni uri, t. j. deška ročna dela pa bi dečki opravljali preje od učitelja pokazano delo. K takim takim opravilom bi vzel tudi še urejevanje gred (merjenje, določevanje) ter čebelarska dela. Tako bi bil kmetijski pouk, pouk deških ročnih del in kmetijsko risanje združeni v en sam predmet: deška ročna dela.

Poprava in naprava orodja. Za to delo pa je treba prostora in orodja. Najprimernejši je zimski čas, ko ni dela na šolskem vrtu. Na marsikateri šoli bi se našel kotiček, kamor bi se postavil za nekaj denarja star, zavržen skobelnik, ki je za to delo neobhodno potreben. Dalje še nekaj drugega orodja, katerega ima marsikatera šola, kakor: žago, oblič, pua, rezilnik in podobno. Sicer bi pa ta orodja prinašali dečki sami v šolo. Saj jih morajo istotako, če rišemo te predmete.

Glede potrebnega lesa si ne delajmo skrbi. V jeseni, ko pripeljejo drv za šolo, si izberi nekaj lepih, gladkih in ravnih polen, nasekaj lubje, da ne postane črvido ter deni na prepih, da se posuši.

Dosedaj je šlo morebiti vse v redu, toda kako pa naj poučujem, ko sam ne znam. Nič strahu! Naučili te bodo dečki sami. Če si popolnoma neuk, kritizirati boš vendar znal in tuintam pokazati pravi izdelek. Nekateri dečki imajo toliko ročnosti, da se jim boš čudil.

Da to delo koristi v poznejšem življenju, naj navedem samo to, da je gojil na šoli, kjer službuje pred leti tovariš Č. taka dela in da danes tukajšnji okoliški posestniki delajo vse leseno kmetisko orodje sami doma. Da, celo popolnih kolarijev je dobili, pa brez vsakega izučbenega spričevala. Da je ta ročnost tudi posledica pouka v šoli, je gotovo.

Kakor je potreba zahtevala, da so morali zaprašeni kolovrati zopet iz polstrešja, da jih kmetjska dekleta zopet marsikje vrte in se jim mnogokrat nit stiga, ko nimajo še ročnosti, tako se je tudi vrnil čas, da mora kmetjski gospodar delati zopet grablje, senene vile, delati ročice, tonorišča itd. Pred vojno si dobil grablje za 30–40 vin, sedaj veljajo 25 K. In namesto da bi kmetjski fant v dolgih zimskih večerih »pohajal« in si na lep ali nelep način ubijal čas, vcepimo mu veselje do takega dela, ki ga bo opravljal v zimskih večerih v zabavo in lastno korist. Sedaj zna marsikateri kmetjski fant le »luč cepiti«, drugih opravil se ne loti, ker jih ne zna. Z ročnimi delom v šoli mu damo vsaj iniciativo. In če vidi enkrat konservativni kmetovalec uspeh tvojega truda, bo pošiljal rad otroka v šolo, spoštoval in upošteval te bo.

Orodje, ki vsled svoje velikosti zahteva več prostora, naj se napravi v manjši obliki — za igračo. To dečkom posebej prija. In ako bo znal napraviti deček grablje za igračo, ki bodo brezhibne, znal bo napraviti tudi one za seno in listje.

Končno naj omenim še deška ročna dela, ki sem jih gojil v zadnjem šolskem letu. »Dečki, namesto da na paši uganjate neumnosti, namesto da se v prostem času preganjate in potepate po vasi, nabrusite svoje pišce in napravite na paši ali doma kuhališče, lesene žlice, vilice,

sploš kar kdo hoče.« Po nekaj dnevih so mi nosili učenci kazat svoje proizvode, tudi igrače — lesene — so bile vmes. Dober izdelek sem hvalil na vse pretege. Pri slabem sem omenjal napake. Kar je na bilo za nič, temu je bil kriv slab nožic, les: prihodnjič je bilo boljše. Na ta način — delali so tudi v odmorih — so nosili toliko in tako različnega orodja v miniaturi, da sem koncem šolskega leta napravil razstavo teh del. Starši in drugi so bili z menoj vred veseli.

Tovariš, če se z vsem prej navedenim ne strinjaš, svetujem, poskusi to zadnje!

R. GOBEC (Dunaj):

III. mednarodni kongres ženske lige za mir in svobodo.

V dnevih od 10. do 16. julija t. l. je imela ženska liga tretje mednarodno zasedanje, in sicer to pot na Dunaju. Iz inozemstva so bile zastopane: Združene države, Mehika, Brazilija, Japonska, Kitajska in celo črno plemo Zamorcev. Izmed evropskih držav so bile zastopane vse razen Španske in Portugalske. Tudi Jugoslavija ni bila zastopana, temveč samo Hrvatska po dr. Zdenki Smrekar, M. Kučera in M. Quiquerez. Zato sem neoficijalno zastopala jaz Slovenijo, da zamorem moji domovini, osobito mojim tovarišicam poročati vsaj v velikih potezah o delu in uspehih tega kongresa.

Na predvečer kongresa, t. j. 9. julija je bila spominjska slavnost za oba predbojevnika pacifizma: Berto v. Suttner in Alfreda Frieda, katere so se udeležili razun ženskih društev tudi predsednik republike, nadalje znanstveniki, umetniki, uradniki in delavci, vse križem. Sviral je ženski sinfonični orkester.

Predmeti, o katerih se je predavalo in diskutiralo na kongresu, so bili: vzgoja, mladinsko čtivo uspešna uporaba časopisja v dosegu dobrih namenov, splošno razoroževanje, protest napram militaristični uporabi kolonialnih podanikov, gospodarska politika, mednarodni odnosi, samoodločba narodov, praktični pacifizem, mednarodni jezik.

Na kratko hočem podati smernice izraženih misli o vzgoji: Monopolizacija šolstva in učiteljšč ne pomeni kulturni napredek, ker vsaka sodobna vlada skuša vzgajati podanike v dosegu svojih političnih ciljev. Tako so v Nemčiji vzgajali mlade militariste, v Rusiji komuniste. Šolstvo bodi z ozirom na narodnost in konfesijo popolnoma nevtrarno in spada samo z ozirom na materialno obdrževanje v področje države. — Mladinsko čtivo v šoli in izven nje vsebuje v umetniškem in etičnem oziru najboljše spise iz domače in svetovne literature vseh časov in narodov, a brez šovinističnih in hujkajočih tekstov. Da bode cena mladinskih knjigam kolikor mogoče nizka, naj se ustanovi centralna knjižnica za izdajo mladinskih spisov. — Telesna kazen, koje se nekateri učitelji še vedno poslužujejo, naj se popolnoma odpravi. — Staršem gre pravica soddločevanja pri šolski vzgoji in pouku dece. (Redbinski sestanki pod vodstvom učiteljev.)

Največja pozornost se je posvečala ritianu, kako bi se najuspešneje zamogla preprečiti nova katastrofalna vojna. V tem slučaju ne zadostuje, da se vpliva na diplomate, temveč na ljudstvo, in sicer tudi individualno na posameznika. Kajti ljudstvo je, ki radi vojne največ trpi zato bomo našli pri njem največ odmeva za to misel. In če ljudstvo enovoljno noče vojne, ga nobena državna institucija in nobena pretnja od strani vlade k temu ne more prisiliti.

Razglas ententnih diplomatov glede celotnega razoroževanja se tako dolgo ne more smatrati kot resno voljo za mir, dokler te države same ne odložijo orožja. A medtem, ko one pritiskajo na druge države, se same potapljajo v militarizem. Nezaupanje do Zaveze narodov in njegovo določbo od strani nastalih držav je popolnoma umljivo in umestno radi nedostojnosti, ki jo kažejo merodajni ententni činitelji v izvrševanju najvišjih principov.

Zato hoče ženska liga med narodi delovati na to, da ti zahtevajo med drugimi: 1. sprejem vseh suverenih držav, ki priznavajo pogoje članstva, v Zavezo narodov, 2. Zborpica Zaveze narodov naj ima pravico, da pošlje zastopnike vseh dežel in ne samo štiri v ožil svet, 3. Pravno sodelovanje pri sestavi Zaveze naj ima zbor in ne svet.

V prvi vrsti pa je potreba, da se odpravijo notranji vzroki, ki dajejo povod k razporom med državami, in to je med drugim gospodarska konkurenca, od katere bogatijo samo posamezniki (vojni

dobičkarji), medtem ko je velika masa tudi v ententnih deželah poražena in prikrasana.

Vsa produkcija na gospodarskem polju ni zamišljena v obče dobro, temveč v smeri dobička. Zato je treba pravičnih pravnih odnosov na eni strani med delodajalci in delavci, na drugi strani med producenti in konsumentmi v obče. Tu so zavzele nekatere žene skrajno stališče, da se odpravi privatna posest višjih podjetij (trusti), druge mislijo, da koreninijo vzroki gospodarske bede v skupnem delovanju gospodarskih, pravno - političnih in duševnih ustrojev, ki dajo podlago celotnemu socialnemu organizmu. Zato ni zadosti delovati samo v eni smeri za odpravo gospodarskih nedostatkov, še manj pa s silo kakor nam kaže poraz komunistične vlade v Rusiji.

Medsebojna odvisnost držav je danes večja kakor nekdaj, zato se naj v svrhu prostega trgovanja in prometa odpravi v zmislu Cobdenovega oznanjevanja zapiranje mej, ki ne škoduje le sosednjim državam, temveč tudi istim, ki same to store in hočejo s tem pritiskati na druge dežele. To pomeni nadaljnjo propadanje svetovnega gospodarstva. Za vse ljudi ima svet dovolj živeža in dela. Prišle so mi pri tem izreku na misel besede našega domačega pesnika:

»Za vse je svet dovolj bogat in srečni vsi bi bili, ko kruh delil bi z bratom brat s prav srčnimi čutili.«
Gregorčič.

Dva poldneva so posvetile praktičnemu pacifizmu in referentije so poročale v uspehih v svojih državah. Amerikanki stoje na strogo mednarodnem stališču. Zdi se mi — naj se mi dovoli osebna opazka! — kolikor imam po časopisih vpogleda v to stvar, da si ljudje pacifizem različno razlagajo. To se je pokazalo tudi na kongresu, Francozinje, ki so istih misli z Amerikankami, so torej morale početje francoskih političnih činitelev strogo obsojati.

V Jugoslaviji si zamorem zamisliti goštev in širjenje pacifizma samo v okviru plemenite narodne vzgoje, kajti mi imamo še ljudi, ki bi praktičnemu pacifizmu na ljubo bili pripravljeni zatajiti svoje pokolenje. So narodi, pri katerih ni več treba buditi narodne zavesti (Nemčija, Francija), a pri nas je narodna zavest kot predpogoji pacifizmu prepotrebna in tega ne smemo pozabiti.

Mislim, da imamo Slovenci v Presernu najboljšega predhodnika pacifizma in on se je že v svojih dneh zavedal misije, ki mu jo je naročila pesniška muza. V »Zdravici« pravi:

Žive naj vsi narodi,
ki hrepené dočakat' dan,
da koder solnce hodi
prepih bo iz sveta pregnan:
ko rojak prost bo vsak,
ne vrag, le sosed bo mejak!

Radi pomanjkanja prostora sem moral poročilo krčiti na najtehtnejša vprašanja in napraviti samo nekaj izvleček o delu ki ga je izvršil kongres v teku enega tedna, ki pa pomeni zopet veliki korak naprej v smeri svetovnega miru in vseobče pravice.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

I. Skupščina UJU poverjenistvo Ljubljana dne 3. in 4. septembra t. l. v Rogški Slatini.

DELEGATI.

XV. BELOKRANJSKO UČIT. DRUŠTVO.

46. Barle Konrad — Metlika, 47. Šostarič Aleš — Bojanci, 48. Zalar Joško — Metlika, 49. Namestniki: 39. Novak Gregor — Črnomelj, 40. Zakrajšekova Marija — Metlika, 41. Božičeva Vida — Suhor.

XVI. KONJIŠKO UČIT. DRUŠTVO:

49. Malenšek Alojzij — Konjice, 50. Kržič Janko — Spitalč, 51. Bezljaj Marija — Žiže, 52. Namestniki: 42. Strigl Anton — Kebeji, 43. Berov Alojzij — Čadran, 44. Mravljak Karol — Zreče.

XVII. LITIJSKO UČIT. DRUŠTVO.

52. Andoljšek Bernard — Litija, 53. Vrščak Zinka — Zagorje ob Savi, 54. Levstik Janko — Zagorje ob Savi, 55. Namestniki: 45. Levstik Marica — Zagorje ob Savi, 46. Okorn Vinko — Višnja gora.

Vsa ona društva, ki še niso prijavila delegatov, nujno prosimo, da store to čimprej! Samostojne predloge in nasvete je treba prigrasiti pri poverjenistvu vsaj tri dni pred skupščino, sicer ne pridejo v razpravo.

Poverjenistvo Ljubljana.